

ΚΥΜΑ ΦΥΓΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ (του Σάκη Αποστολάκη)

Κίνητρα η εύρεση εργασίας και η ποιότητα δουλειάς και συνθηκών – Περίπου 10% των επιστημόνων που ζουν στην Ελλάδα βρήκαν δουλειά έξω

«Κι αυτό δεν οφείλεται στο ότι έχουμε πολλούς πτυχιούχους, όπως λέγεται, γιατί ο μέσος όρος πτυχιούχων στην Ελλάδα είναι

πολύ χαμηλότερος από το μέσο όρο πτυχιούχων στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Στους 139.000 υπολογίζεται ότι ανέρχονται οι Έλληνες πτυχιούχοι που αναζήτησαν και βρήκαν την επαγγελματική τους αποκατάσταση στο εξωτερικό, σύμφωνα με έρευνα του 2011.

Το κίνητρο της μετανάστευσης των Ελλήνων πτυχιούχων δεν είναι κυρίως και σίγουρα όχι μόνο οι χρηματικές απολαβές. Συγκεκριμένα στοιχεία δεν υπάρχουν για το πού έχει φτάσει ο αριθμός σήμερα. Σύμφωνα όμως με τον καθηγητή Οικονομικής Γεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, στη Θεσσαλονίκη, Λόη Λαμπριανίδη, το ενδιαφέρον έχει αυξηθεί κατακόρυφα.

Σε τρεις ιστοσελίδες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου οι πτυχιούχοι αναζητούν εργασία στο εξωτερικό, από το 2008 έως το 2013 παρατηρήθηκε αύξηση των Ελλήνων ενδιαφερομένων από 40% έως 70%. Παράλληλα, προσθέτει ο Λ. Λαμπριανίδης, έχει αυξηθεί και το ενδιαφέρον καθηγητών πανεπιστημίου που τα τελευταία δύο χρόνια είτε φεύγουν στο εξωτερικό για ένα διάστημα από 1 έως 3 χρόνια είτε παραιτούνται από τις θέσεις τους στα ελληνικά πανεπιστήμια, γιατί βρήκαν ή τους προσφέρθηκε καλύτερη θέση με

καλύτερους όρους σε πανεπιστημιακά ιδρύματα του εξωτερικού.

Αν και πριν από 10 χρόνια η φυγή των Ελλήνων επιστημόνων ήταν θέμα επιλογής, σήμερα πλέον οι Έλληνες πτυχιούχοι δεν έχουν μέλλον στη χώρα, καθώς η ελληνική οικονομία δεν προσανατολίζεται στη δημιουργία θέσεων εργασίας για πτυχιούχους και ανάπτυξη του επιστημονικού τομέα. «Υπάρχει αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης στην Ελλάδα και μειωμένη ζήτηση πτυχιούχων από την ελληνική οικονομία», τονίζει ο Λ. Λαμπριανίδης.

«Κι αυτό», προσθέτει, «δεν οφείλεται στο ότι έχουμε πολλούς πτυχιούχους, όπως λέγεται, γιατί ο μέσος όρος πτυχιούχων στην Ελλάδα είναι πολύ χαμηλότερος από το μέσο όρο πτυχιούχων στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Η Ελλάδα κατατάσσεται 21η σε 30 χώρες της Ευρώπης ως προς τον αριθμό των επιστημόνων ανά κάτοικο. Αντίθετα, πολλές άλλες χώρες έχουν δημιουργήσει πολιτική προσέλκυσης πτυχιούχων. «Κάτι που επίσης τους συμφέρει, γιατί δεν πληρώνουν για να τους εκπαιδεύσουν, αλλά τους παίρνουν έτοιμους», επισημαίνει.

«Συγκεκριμένα, η γερμανική πρεσβεία στην Ελλάδα παρέχει στην ιστοσελίδα της πολλές και πολύ καλές πληροφορίες για τους Έλληνες που ενδιαφέρονται να βρουν δουλειά στη Γερμανία».

Σύμφωνα με την έρευνα του Λ. Λαμπριανίδη, οι 139.000, στους οποίους υπολογίζονται οι Έλληνες επιστήμονες που βρήκαν δουλειά στο εξωτερικό, αποτελούν το 9,5%-11% του συνολικού αριθμού των επιστημόνων που ζουν στην Ελλάδα. Αλλά η ισοδύναμη απώλεια είναι πολύ μεγαλύτερη, γιατί αυτοί έκαναν πολυετείς σπουδές και σε πολύ καλά πανεπιστήμια.

Οι πτυχιούχοι που εργάζονται στο εξωτερικό έχουν κάνει πολυετείς σπουδές, με το 74% να έχουν μεταπτυχιακό, ενώ το 51% έχουν και διδακτορικό. Πολύ καλές σπουδές έχει κάνει το 41%, που έχουν τουλάχιστον ένα πτυχίο από κάποιο από τα λεγόμενα 100 καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου. Σχεδόν όλοι όσοι εργάζονται στο εξωτερικό, όπως δείχνει και η διεθνής

βιβλιογραφία, έχουν σπουδάσει εκεί.

Το 90% έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό, ενώ το 29% έχουν πραγματοποιήσει το σύνολο των σπουδών τους σε ξένα ιδρύματα. Μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό (14,3%) εργάστηκαν στο εξωτερικό, χωρίς προηγουμένως να έχουν κάνει κάποιες σπουδές εκεί. Όταν έπιασαν την πρώτη δουλειά στο εξωτερικό, το 82,7% είχαν πάνω από ένα πτυχίο. Το 40% εργάζονται σε πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα και σε τμήματα έρευνας και ανάπτυξης επιχειρήσεων.

Κατ' ευθείαν έξω

Οι περισσότεροι (60,9%) πριν αποφασίσουν να φύγουν ή να παραμείνουν στο εξωτερικό μετά τις σπουδές για εργασία, δεν αναζήτησαν καν δουλειά στην Ελλάδα. Το ποσοστό είναι πάρα πολύ υψηλό (91,1%) για αυτούς που πήραν όλα τα πτυχία τους στο εξωτερικό. Όμως, η ένταση της απογοήτευσης των πτυχιούχων για τη δυνατότητα εύρεσης ικανοποιητικής εργασίας στην Ελλάδα φαίνεται και από το γεγονός ότι 47,3% των ατόμων που πήραν όλα τα πτυχία τους στην Ελλάδα δεν αναζήτησαν καθόλου δουλειά στη χώρα.

Όλοι αυτοί έχουν εργαστεί σε 74 χώρες, όμως το 91% συγκεντρώνεται σε 10 χώρες, κυρίως τη Βρετανία (31,7%) και τις ΗΠΑ (28,7%). Έχουν εργαστεί σε 528 πόλεις, όμως υπάρχει υπερεκπροσώπηση σε ελάχιστες πολύ μεγάλες πόλεις, κυρίως το Λονδίνο (16,9%). Συχνά έχουν μια πλούσια εμπειρία ζωής και εργασίας σε περισσότερες από μία χώρες και πόλεις.

Ως σημαντικότεροι παράγοντες φυγής στο εξωτερικό αναφέρθηκαν εκείνοι που σχετίζονται με την εργασία. Δηλαδή, η δυνατότητα εύρεσης εργασίας -και μάλιστα στο αντικείμενό τους-, η ποιότητα των επαγγελματικών σχέσεων, η ύπαρξη προοπτικών εξέλιξης και η σαφής περιγραφή του αντικειμένου της εργασίας. Δηλαδή, το κίνητρο της μετανάστευσης των Ελλήνων πτυχιούχων δεν είναι κυρίως και σίγουρα όχι μόνο οι χρηματικές απολαβές. Υπάρχουν όμως και αυτοί που επιστρέφουν. Σπουδαιότεροι λόγοι επιστροφής είναι κοινωνικοί και προσωπικοί. Επιστρέφουν στον

τόπο όπου ζει η οικογένειά τους και οι φίλοι, γιατί τους αρέσει η κοινωνική ζωή, το καλό κλίμα, το καλό φαγητό και ο τρόπος ζωής. Αποτελεί μεγάλη ανακούφιση το ότι είναι κοντά στους ηλικιωμένους γονείς τους.

Ενα πολύ σημαντικό ποσοστό (46,5%) αυτών που εργάστηκαν στο εξωτερικό έχουν μη Ελληνα σύντροφο. Η σχέση με μη Ελληνα σύντροφο λειτουργεί αποτρεπτικά για την επιστροφή: από αυτούς που επέστρεψαν μόνο το 13,7% έχουν μη Ελληνα σύντροφο, ενώ σε αυτούς που δεν επέστρεψαν το αντίστοιχο ποσοστό είναι 52,4%.

Οι απαντήσεις που δίνουν για την κατάσταση στην Ελλάδα δείχνουν αφ' ενός ότι διατηρούν μια ιδιαίτερα αρνητική εικόνα για ορισμένες πτυχές της ζωής στην Ελλάδα και αφ' ετέρου είναι πανομοιότυπες (διαφθορά, αναξιοκρατία, νεποτισμός, κομματισμός, γραφειοκρατία, ωχαδερφισμός κ.λπ.).

Έξω είναι καλά

Από την άλλη, όλοι όσοι βρίσκονται στο εξωτερικό έχουν ανεξαιρέτως μια πολύ θετική εικόνα για την κοινωνία στην οποία ζουν και εργάζονται: είναι οργανωμένα, με εύκολη καθημερινότητα, με υψηλή ποιότητα υπηρεσιών (υγεία, παιδεία κ.ά.), είναι ανοικτή-πολυπολιτισμική, με ευκαιρίες επαγγελματικής απασχόλησης στο αντικείμενό τους. Υπάρχει επαγγελματισμός, σεμινάρια επιμόρφωσης, προοπτικές εξέλιξης, προσφέρονται ευκαιρίες ανεξαρτήτως εθνικότητας, φύλου και ηλικίας, υψηλές αμοιβές κ.ά. Παρ' όλ' αυτά, είναι διάχυτη η επιθυμία να «αναγνωριστεί» η αξία τους από την πατρίδα, να «προσφέρουν» στην πατρίδα, ίσως και να «γυρίσουν» στην πατρίδα.

«Η αναντιστοιχία λοιπόν προσφοράς και ζήτησης θα πρέπει να ερμηνευθεί ως απόρροια της περιορισμένης ζήτησης για επιστήμονες. Γιατί οι επιχειρήσεις της Ελλάδας δεν έχουν καταφέρει να μετακινηθούν στην αλυσίδα παραγωγής της αξίας, ώστε να παράγουν πιο σύνθετα προϊόντα και υπηρεσίες έντασης γνώσης και τεχνολογίας», επισημαίνει ο Λ. Λαμπριανίδης. Παράλληλα, υπάρχουν υψηλά ποσοστά ανεργίας, υποαπασχόλησης και

ετεροαπασχόλησης των επιστημόνων.

«Ενώ στις αναπτυγμένες χώρες η ανεργία μειώνεται όσο αυξάνεται το εκπαιδευτικό επίπεδο, στην Ελλάδα δεν συμβαίνει αυτό». Σύμφωνα με την έρευνα, οι αμοιβές εργασίας αυτών που έχουν επιστρέψει στην Ελλάδα είναι πολύ κατώτερες σε σχέση με όσους εξακολουθούν να δουλεύουν στο εξωτερικό. Κυρίως, όμως, οι αμοιβές δεν αυξάνονται με την αύξηση του εκπαιδευτικού επιπέδου. «Οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη είναι εξαιρετικά χαμηλές (0,6% στην Ελλάδα, 1,6% στην Ε.Ε. των 27 χωρών την τελευταία 20ετία), κυρίως λόγω περιορισμένης συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα (28,3% στην Ελλάδα, 56,8% στην Ε.Ε.)», καταλήγει ο καθηγητής Οικονομικής Γεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Λόης Λαμπριανίδης.

Σάκης Αποστολάκης s.apostolakis@eleftherotypia.net

Πηγή/φωτό: Ελευθεροτυπία